

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ CÔNG THƯƠNG

VIỆN NGHIÊN CỨU THƯƠNG MẠI

VŨ DƯƠNG HÒA

**NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA
CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA DỆT MAY VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Thương mại

Mã số : 62.34.10.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

1. PGS.TS. VÕ PHƯỚC TẤN

2. TS. PHẠM NGỌC HẢI

HÀ NỘI, 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tác giả xin cam đoan Luận án *“Nâng cao năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp nhỏ và vừa dệt may Việt Nam”* là công trình nghiên cứu độc lập của tác giả, với sự hướng dẫn tận tình của PGS.TS. Võ Phước Tấn và TS. Phạm Ngọc Hải. Công trình được tác giả nghiên cứu và hoàn thành tại Viện Nghiên cứu Thương mại từ năm 2011 đến năm 2015.

Các tài liệu tham khảo, các số liệu thống kê phục vụ mục đích nghiên cứu công trình này được sử dụng đúng quy định, không vi phạm quy chế bảo mật của Nhà nước.

Trong quá trình nghiên cứu, tác giả có công bố một số kết quả trên các tạp chí khoa học của ngành và của lĩnh vực kinh tế. Kết quả nghiên cứu của Luận án này chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào khác ngoài các công trình nghiên cứu của tác giả.

Tác giả xin cam đoan những vấn đề nêu trên là hoàn toàn đúng sự thật. Nếu sai, tác giả xin hoàn toàn chịu trách nhiệm trước pháp luật.

Hà Nội, ngày tháng năm 2017

Tác giả

Vũ Dương Hòa

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
MỤC LỤC	ii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT.....	v
DANH MỤC BẢNG.....	vii
DANH MỤC HÌNH.....	viii
PHẦN MỞ ĐẦU	1
TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU	5
1. Tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến luận án	5
1.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu trong nước.....	5
1.2. Tổng quan các công trình nghiên cứu ngoài nước.....	8
2. Những vấn đề còn tồn tại trong các nghiên cứu có liên quan và hướng nghiên cứu của luận án.....	10
2.1. Những vấn đề tồn tại	10
2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu	11
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ CẠNH TRANH VÀ NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA NGÀNH DỆT MAY.....	12
1.1. Khái niệm về cạnh tranh và lợi thế cạnh tranh	12
1.1.1. Khái niệm cạnh tranh	12
1.1.2. Khái niệm lợi thế cạnh tranh	14
1.1.3. Khái niệm năng lực và năng lực cạnh tranh.....	16
1.1.4. Khái niệm về đối thủ cạnh tranh	18
1.1.5. Khái niệm về doanh nghiệp nhỏ và vừa	18
1.2. Đặc điểm ngành dệt may	19
1.2.1. Đặc điểm chung.....	19
1.2.2. Đặc điểm doanh nghiệp nhỏ và vừa ngành Dệt May	21
1.3. Các yếu tố tác động đến năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp ngành dệt may.....	23
1.3.1. Các yếu tố bên ngoài	23
1.3.2. Các yếu tố bên trong.....	26
1.4. Sự cần thiết phải nâng cao năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp vừa và nhỏ ngành Dệt May	29

1.5. Đề xuất mô hình đánh giá năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp nhỏ và vừa ngành Dệt May.....	31
1.5.1. Các phương pháp phân tích năng lực cạnh tranh ngành/doanh nghiệp	31
1.5.2. Đề xuất mô hình phân tích năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp nhỏ và vừa ngành Dệt May	33
1.6. Kinh nghiệm nâng cao năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp nhỏ và vừa của một số nước và các tham vấn cho Việt Nam	39
1.6.1. Kinh nghiệm nâng cao năng lực cạnh tranh của DNNVV	39
1.6.2. Một số gợi ý tham vấn cho Việt Nam	48
Kết luận chương 1	52
CHƯƠNG 2: THỰC TRẠNG NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA DỆT MAY VIỆT NAM.....	54
2.1. Tổng quan ngành Dệt May Việt Nam và Thế giới.....	54
2.1.1. Vai trò của ngành Dệt May Việt Nam ^[23]	54
2.1.2. Năng lực sản xuất, tiêu thụ và xuất khẩu của ngành Dệt May ^[23]	56
2.2. Phân tích chung về năng lực cạnh tranh của ngành Dệt May.....	61
2.2.1. Phân bố và chuỗi giá trị trong ngành Dệt May ^[23]	61
2.3. Đánh giá năng lực cạnh tranh của các DNNVV ngành Dệt May.....	63
2.3.1. Phân tích áp lực cạnh tranh của DNNVV ngành dệt may.....	63
2.3.2. Đánh giá chung về năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp trong ngành Dệt May	66
2.3.3. Nguyên nhân tồn tại về năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp trong ngành	74
2.3.4. Đánh giá cụ thể về năng lực của DNNVV ngành Dệt May theo các tiêu chí cạnh tranh	76
2.3.5. Đánh giá cụ thể năng lực cạnh tranh của các DNNVV ngành Dệt May qua kết quả khảo sát thực tế	85
2.3.6. Tổng hợp so sánh năng lực cạnh tranh của DNNVV so với đối thủ cạnh tranh chính	95
2.3.7. Phân tích ma trận SWOT của DNNVV ngành dệt may Việt Nam	101
2.4. Một số vấn đề đặt ra	107
Kết luận chương 2	108

CHƯƠNG 3: GIẢI PHÁP NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA DNNVV DỆT MAY VIỆT NAM	109
3.1. Bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế và cạnh tranh của các DNNVV dệt may Việt Nam.....	109
3.2. Quan điểm, định hướng chiến lược và mục tiêu phát triển các DNNVV dệt may Việt Nam	114
3.2.1. Quan điểm phát triển dệt may	114
3.2.2. Các định hướng của Nhà nước về phát triển DNNVV ngành Dệt May...	115
3.2.3. Quan điểm của Nhà nước về phát triển DNNVV dệt may.....	117
3.2.4. Quan điểm của tác giả về nâng cao năng lực cạnh tranh của các DNNVV dệt may Việt Nam	118
3.2.5. Mục tiêu phát triển	120
3.3. Các giải pháp đột phá nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh của DNNVV Dệt May Việt Nam	121
3.3.1. Tập trung và đẩy mạnh liên doanh, liên kết với doanh nghiệp, nhà đầu tư nước ngoài nhằm tăng cường năng lực tài chính của DNNVV	121
3.3.2. Cần chủ động hơn nữa về nguồn nguyên liệu sản xuất, nhất là trong bối cảnh Việt Nam đã tham gia hiệp định TPP	125
3.3.3. Phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cho DNNVV dệt may một cách bền vững và dài hạn	128
3.3.4. Cải thiện môi trường sản xuất kinh doanh theo hướng ưu đãi về tín dụng; ưu đãi về thuế; ưu đãi về thuê mặt bằng, nhà xưởng nhằm thúc đẩy phát triển loại hình DNNVV ngành dệt may, làm tăng khả năng tự chủ của DNNVV và nâng cao lợi thế cạnh tranh của các DN này.....	132
3.3.5. Nâng cao năng lực Marketing, xây dựng kế hoạch và triển khai hành động một cách khoa học.....	139
3.4. Các khuyến nghị vĩ mô	143
3.4.1. Khuyến nghị với Nhà nước và đơn vị hữu quan khác.....	143
3.4.2. Khuyến nghị với Bộ Công Thương	150
Kết luận chương 3.....	152
KẾT LUẬN	154
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ	
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

DNNVV	Doanh nghiệp nhỏ và vừa	
DN	Doanh nghiệp	
NLCT	Năng lực cạnh tranh	
LATS	Luận án tiến sĩ	
DM	Dệt may	
VN	Việt Nam	
PGS.TS	Phó giáo sư Tiến sĩ	
TS	Tiến sĩ	
ThS	Thạc sĩ	
CNV	Công nhân viên	
NĐ-CP	Nghị định Chính phủ	
NDT	Nhân dân tệ	
HTX	Hợp tác xã	
NSNN	Ngân sách Nhà nước	
VINATEX	Tập đoàn dệt may Việt Nam	
XK	Xuất khẩu	
NK	Nhập khẩu	
SXKD	Sản xuất kinh doanh	
GO	Giá trị sản xuất công nghiệp	
USD	United States dollar	Đô la Mỹ
VAT	Value Added Tax	Thuế giá trị gia tăng
GDP	Gross Domestic Product	Tổng sản phẩm quốc nội
VA	Added value	Giá trị gia tăng
FDI	Foreign Direct Investment	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
TPP	Trans Pacific	Hiệp định đối tác xuyên Thái

	Partnership	Bình Dương
FTA	Free trade agreement	Hiệp định thương mại tự do
BTA	Bilateral Trade Agreement	Hiệp định thương mại song phương (Việt - Mỹ)
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á
EU	European Union	Liên minh Châu Âu
WB	World Bank	Ngân hàng Thế giới
ADB	The Asian Development Bank	Ngân hàng phát triển Châu Á
IMF	International Monetary Fund	Quỹ tiền tệ Quốc tế
ISO	International Organization for Standardization	Tổ chức Quốc tế về tiêu chuẩn hóa
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development	Tổ chức hợp tác và Phát triển Kinh tế
B2B	Business to Business	Giao dịch trực tiếp giữa các doanh nghiệp với nhau trong Thương mại điện tử
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats	Điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội, thách thức

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1. Các chỉ tiêu đánh giá năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp nhỏ và vừa ngành Dệt May	37
Bảng 2.1. Giá trị sản xuất ngành Dệt May qua các năm.....	57
Bảng 2.2. Năng lực sản xuất ngành Dệt May qua các năm	58
Bảng 2.3. Phân bố doanh nghiệp trong ngành Dệt May theo các tiêu chí	62
Bảng 2.4. Điểm mạnh, điểm yếu của các đối thủ cạnh tranh chính.....	63
Bảng 2.5. Năng suất lao động của công nghiệp cả nước, chế biến chế tạo và ngành Dệt May năm 2012 và qua các giai đoạn	69
Bảng 2.6. Cơ cấu sản phẩm dệt may Việt Nam	75
Bảng 2.7 Một số chỉ tiêu về năng lực tài chính của DNNVV ngành Dệt May.....	86
Bảng 2.8. Thực trạng lực lượng lao động của DNNVV DM giai đoạn 2010 – 2014 ...	92
Bảng 2.9. So sánh giá trị năng lực cạnh tranh của DNNVV so với đối thủ cạnh tranh chính là các DN quy mô lớn và DN FDI	95
Bảng 2.10. Tổng hợp kết quả phân tích và so sánh lợi thế cạnh tranh của DNNVV so với các đối thủ cạnh tranh chính.....	97
Bảng 2.11: Ma trận SWOT của DNNVV dệt may Việt Nam.....	101
Bảng 3.1. Dự báo nhu cầu nguồn nhân lực ngành Dệt May ^[23]	129

DANH MỤC HÌNH

Hình 1.1. Mô hình đánh giá năng lực cạnh tranh SWOT	38
Hình 2.1. Xuất khẩu hàng dệt may Việt Nam vào các thị trường chính.....	61
Hình 2.2. Năng suất lao động các nước trong khu vực.....	70
Hình 2.3. So sánh năng suất lao động dệt may của Ấn Độ, Trung Quốc và Việt Nam sản xuất trên nền sợi cotton.....	71
Hình 2.4. Tỷ lệ trình độ nhân lực của DNNVV ngành dệt may	82
Hình 2.5. Cơ cấu lao động DNNVV ngành DM theo trình độ năm 2014	93

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Trong khoảng 10 năm trở lại đây, ngành Dệt May đã có những bước phát triển đáng kể. Tốc độ tăng trưởng bình quân năm của giá trị sản xuất ngành Dệt May giai đoạn 2005 – 2015 đạt 13,64%, tốc độ tăng trưởng xuất khẩu bình quân giai đoạn này đạt 18,61%, đưa ngành Dệt May trở thành ngành có vai trò quan trọng đối với nền kinh tế-xã hội Việt Nam (năm 2015, kim ngạch xuất khẩu dệt may đạt 22,8 tỷ USD, chiếm 14,06% tổng kim ngạch xuất khẩu cả nước), và ngành Dệt May Việt Nam cũng có vị trí quan trọng trên thị trường dệt may thế giới. Cụ thể, Việt Nam nằm trong top 5 quốc gia xuất khẩu dệt may lớn nhất thế giới, chiếm 3,8% tổng kim ngạch xuất khẩu dệt may toàn cầu.

Tuy có tốc độ phát triển cao, giá trị kim ngạch xuất khẩu lớn, nhưng giá trị gia tăng trong các mặt hàng dệt may của Việt Nam thấp, tỷ suất lợi nhuận trong gia công chỉ vào khoảng 5 – 8%, và chỉ được xếp vào nước có nền công nghiệp sản xuất dệt may và thời trang vào loại trung bình trên thế giới (*Theo BMI, 2012*) nhưng năng lực cạnh tranh của ngành Dệt May còn nhiều khuyết điểm, sự liên kết giữa các mắt xích chưa chặt chẽ khiến giá trị gia tăng còn thấp. Một trong những yếu tố quan trọng khiến cho năng lực cạnh tranh của ngành còn nhiều khiếm khuyết và thiếu tính bền vững là do tuy số lượng doanh nghiệp trong ngành lên đến gần 6.800 doanh nghiệp nhưng phần lớn các doanh nghiệp này là những doanh nghiệp siêu nhỏ hoặc nhỏ với nguồn vốn yếu, sản xuất phân tán khắp cả nước. Do hầu hết các doanh nghiệp dệt may Việt Nam là nhỏ và siêu nhỏ, vốn yếu, khả năng đầu tư phát triển công nghệ không cao, khả năng huy động vốn đầu tư thấp, hạn chế khả năng đổi mới công nghệ, trang thiết bị. Chính quy mô nhỏ đã khiến các doanh nghiệp chưa đạt được hiệu quả kinh tế nhờ quy mô, và chỉ có thể cung ứng cho một thị trường nhất định. Do đó, khi thị trường gặp vấn đề, các doanh nghiệp dệt may sẽ gặp khó khăn trong việc điều chỉnh phương thức thâm nhập thị trường hoặc chuyển đổi sang thị trường khác.

Trước thực trạng yếu kém về năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp nhỏ